

Waterland Oost

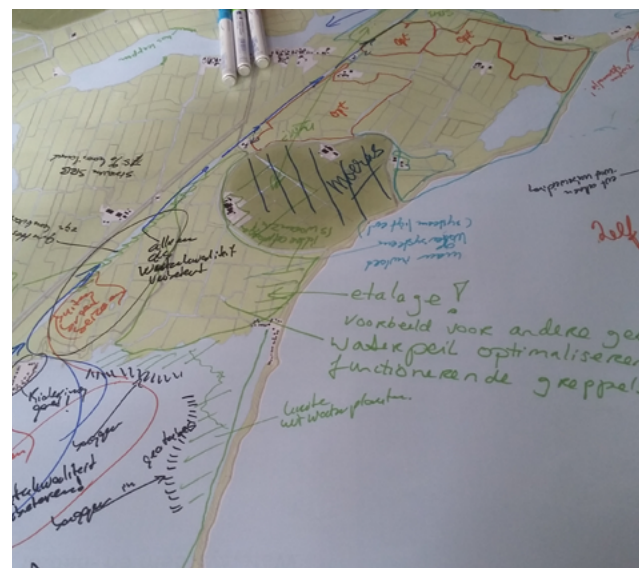
Juni 2019

Project Waterland Oost

Waterland Oost ligt aan de noordrand van Amsterdam, ten oosten van de N247, aan de rand van het Markermeer. Waterland Oost is een karakteristiek open Hollands veenweidegebied en heeft een lange ontstaans- en ontginningsgeschiedenis. Door de directe ligging aan de voormalige Zuiderzee, nu Markermeer, is het gebied bijzonder gevarieerd in reliëf, bodem, en kavelrichtingen. Dit biedt unieke kansen voor het vergroten van de biodiversiteit, zowel binnen- als buitendijks. Dit is het landschap wat de toerist als 'Holland' ervaart. De bewoners en gebruikers in het gebied ervaren vooral de luxe van een nog gaaf bewaard en open landschap, historische dorpskernen, en de relatieve rust en ruimte zo dichtbij de stad Amsterdam.

Weidevogelparadijs

Voldoende water én van goede kwaliteit is van essentieel belang voor de biodiversiteit. Voor veel planten en diersoorten is vernatting een goede oplossing, en daarnaast blijft daardoor het veenweidelandschap behouden, neemt de bodemdaling af en wordt de CO₂ uitstoot tegen gegaan. Door bestaande gebieden in Waterland Oost groter te maken, het watersysteem robuuster en de waterkwaliteiten beter, kan één aaneengesloten natuurgebied worden gerealiseerd. Eén weidevogelparadijs, beleefbaar vanaf de dijk van Durgerdam tot Marken. Staatsbosbeheer werkt hier de komende jaren aan in opdracht van de provincie Noord-Holland, als één van de uitwerkingen van het Toekomstperspectief Amsterdam Wetlands, van de samenwerkende natuurorganisaties Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland en Staatsbosbeheer. Deelnemende partners voor de gebiedsopgave zijn daarnaast: gemeente Amsterdam, gemeente Waterland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Agrarische Natuurvereniging Waterland en Dijken.

Waar staan we nu?

In Laag-Holland is sinds 2015 consensus tussen de gebiedspartijen om te komen tot meer aaneengesloten natuur en afronding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in Waterland Oost, ten oosten van het Goudriaankanaal. In relatie tot de dijkversterking investeert de Provincie Noord-Holland in vernatting en extra kwaliteit van het achterliggende land in het kader van het Ambitie Programma Ruimtelijke Kwaliteit Markermeerdijken.

Staatsbosbeheer werkt op het moment al samen met grondeigenaren in het gebied om te komen tot ruilingen, waardoor bestaande kernen worden vergroot en versterkt. In februari 2019 is Staatsbosbeheer tevens gestart met het planproces om een ambitiekaart, gereedeneerd vanuit weidevogels, op te stellen. Wat hebben de meest kritische soorten nodig en welke condities als bodem, beheer en water horen daarbij? Er wordt gewerkt aan een gedeelde ambitie en een perspectief voor uitvoering op korte termijn. Deze ambities zijn afgelopen april getoetst in 3 expertbijeenkomsten.

In deze nieuwsbrief blikken we terug op de expertsessies en de gebiedsanalyses die daar zijn besproken.

Expertsessie Waterland Oost

Vertegenwoordigers van betrokken en maatschappelijke organisaties waren eind april uitgenodigd om deel te nemen aan 3 afzonderlijke expertbijeenkomsten. Beschermen (ecologie en water), Beleven (recreatie, cultuurhistorie en landschap) en Benutten (mogelijke verdienmodellen).

De bijeenkomsten werden door Staatsbosbeheer in samenwerking met de Provincie Noord-Holland en de bureau's Smartland en Bui-Te-Gewoon voorbereid en begeleid. Per sessie werden conceptanalyses en toekomstperspectief gedeeld. Aan de organisaties werd gevraagd om mee te denken over de analyse en de beoogde maatregelen op de thema's water, ecologie, recreatie, landschap. Klopt de analyse en het perspectief en welke aanvullingen zijn er? Elke expertbijeenkomst startte met een presentatie, een korte excursie door het gebied en een schetssessie waar verbeteringsmogelijkheden en maatregelen voor de korte termijn voor het betreffende thema verder werden uitgewerkt. Tijdens de bijeenkomst was er gedurende het hele programma ruimte voor vragen en discussie.

Expertsessie Beschermen, 23 april 2019

Met zo'n 40 aanwezigen was het een drukbezochte dag. Allereerst werd kort stilgestaan bij het unieke gebied, van oorsprong een hoogveenlandschap. Na een uitgebreide analyse van bodem, waterpeilen, onderbemalingen, lokale reliëfverschillen, is er gekeken waar welke weidevogels zitten. Elke weidevogel heeft zijn eigen niche met verschillende eisen als waterpeil, openheid, rust, structuur, voldoende bodemleven voor voedsel. Hoe kunnen we het gebied hiervoor optimaliseren?

Staatsbosbeheer gaat voor het complete soortspectrum, om toch ook de watersnip, zomertaling, en de kemp-haan een plek te geven in het gebied. In de discussie werd gepleit om meer biodiversiteit te ontwikkelen, zowel binnen- als buitendijks. En niet alleen naar de weidevogels te kijken.

Op basis van de ondergrond zijn vervolgens 4 landschap-pelijk samenhangende eenheden gepresenteerd:

- stadsrand/ entreezone
- weidevogelkerngebieden
- de voormalige veenstromen met aanliggende natte natuurgebieden met hier en daar nog kwetsbare veenmosrietlanden (de Dieën)
- de buitendijks gelegen gebieden

In deze verschillende gebieden zijn ook diverse mogelijkheden om de natuur te optimaliseren. Voor biodiversiteit is voldoende water én water van de juiste kwaliteit voor de natuurkwaliteiten een basisvoorwaarde. Het potentieel van het regenwater, benodigde water van goede kwaliteit voor de natuur, wordt nu weggemalen. Water wordt strak heen en weer gestuurd, op één peil gehandhaafd. Is dit nu een gegeven, of kunnen we meer water bergen in het gebied? De ambitie om méér eigen water vast te houden werd door aanwezigen ondersteund.

Beheer

In de korte excursie tijdens de lunch, werd stil gestaan bij het beheer. Wat opvalt is dat het beheer er op veel plekken hetzelfde uit ziet. Veel gronden hebben een agrarisch medegebruik. Dat leverde de volgende discussie op: is beweiding en bemesting nodig voor de weidevogel of niet? De meningen waren hierover verdeeld. Er kunnen meer greppels worden gegraven of waterpeilen worden verhoogd in combinatie met een optimaal hooilandbeheer. Immers water is de basis voor de natuurkwaliteiten in Waterland Oost.

Vervolgens ging de groep uiteen in deelgroepen. Voor het gebied Opperwoud/ Peerenboom worden veel koppelkansen gezien door water in de bodem vast te houden, en waterpeil te verhogen zodat dit niet naar sloten weg kan zakken. Voor het middengebied worden kansen gezien aan de oevers van Kinselmeer. De waterkwaliteit van het Kinselmeer kan worden verbeterd door uitbaggeren, het maken van vooroevers/ bescherming en aanpak van riolering van de campings. De voorstellen voor een buitendijkse ondiepe vooroevers, en gekoppeld daaraan een inlaat voor vis werd onderschreven waarbij aandacht werd gevraagd voor bestaande kwaliteiten en een zwemstrandje. Discussie was er over de wenselijkheid van meer kanoroutes. Gevreesd wordt voor overlast voor bewoners en verstoring van de rustgebieden voor de weidevogels. In de stadsrandzone kan een waterbuffer vanuit Amsterdam met een doorvoer naar de Munt gemaakt worden.

Geconcludeerd werd dat het maatwerk is in de deelgebieden ten aanzien van gewenste maatregelen en in beheer. Het is goed om zowel het agrarisch natuurbeheer en het terreinbeheer op elkaar af te stemmen.

Beleven

Staatsbosbeheer vindt het belangrijk dat gebieden toegankelijk zijn voor wandelen en fietsen, uiteraard daar waar het kan en natuurwaarden niet verstoort. Tijdens de expertsessie Beleven stond het 'hoe' centraal. Hoe gaan we de gezamenlijke ambities realiseren? Beleven gaat niet alleen over recreatie, maar ook over vertellen van het verhaal. Cultuurhistorie en landschap levend maken en die gebiedsintensiteit waar mogelijk versterken. Juist ook met natuurplannen.

Eerst werd een korte presentatie gegeven waarbij het historisch landschap centraal stond als thema voor Amsterdam Wetlands. " Het rijksmuseum van het land-

schap" werd het gebied ook wel genoemd. Bij de verkalving, ontginning en ontwatering werd specifiek stilgestaan waarna het perspectief voor uitvoering binnen de 4 landschappelijke eenheden, is gepresenteerd.

In twee werksessies werden de kansen en mogelijkheden voor het versterken van het verhaal besproken.

Recreatie

Er werd vooral gesproken over de waterrecreatie en hoe de routestructuur op het water versterkt kan worden met bijvoorbeeld aanlegplekken en aansluitende routes voor fietsen en wandelen. Belangrijk is om hierbij goed te onderzoeken waar precies behoefte aan is en voor wie we het gebied ontwikkelen. Zijn dat de toeristen? Of de inwoners uit Amsterdam? Veel bezoekers komen uit het gebied zelf en uit Purmerend en Hoorn. Toerisme is wellicht een verdienmodel, een doelgroep die we kunnen aanboren. Maar is er daar ook behoefte aan? Dan moet er recreatief wellicht ook meer toegestaan worden en is het nodig om ondernemers bij deze discussie te betrekken. Feit is dat een gevarieerd programma gewenst is, met ruimte voor natuur en beleving. Voorgesteld wordt om te focussen op het eco-toerisme. Waarom is het zo belangrijk om te investeren in dit gebied? Vanwege de weidevogels, maar ook vanwege de andere gebiedskwaliteiten. Voorgesteld werd dat verhaal goed uit te werken en daar de promotie op in te zetten. Dan zijn partijen wellicht bereid om mee te financieren. Zorg voor een imago van een duurzaam gebied. Dat biedt kansen voor ondernemers, en uiteindelijk het gezamenlijk imago. Profileer Waterland Oost vooral als hoogwaardig gebied met elektrisch varen, fietsen, cultuur en andere dingen om te doen. Er is behoefte aan een duidelijke zonering qua bereikbaarheid en een duidelijk vertrekpunt: wat hebben we de recreant te bieden? In sommige delen moeten we meer inspelen op de natuurkwaliteiten en de rust voor weidevogels en andere soor-

ten bewaren, terwijl in andere delen de recreatie meer centraal kan staan.

Cultuurhistorie

Op het gebied van cultuurhistorie werden diverse zaken benoemd die Staatsbosbeheer meer kan uitlichten. Er liggen kansen om met de natuurplannen de oorspronkelijke kavelinrichtingen te versterken, en ook om het verhaal rondom de dijken verder toe te lichten. In de discussie werd benadrukt dat in de plannen meer aandacht besteed moet worden aan de oorspronkelijke structuur van de Dieën, met aanliggende natuur en het versterken van het contrast met de droogmakerijen. Het Goudriaankanaal is van latere datum, en geen oorspronkelijke landschapsstructuur. Historische elementen als veenterpen en huisplaatsen zijn interessante plekken om verder te versterken binnen natuurplannen.

Benutten

Na de kennismakingsronde, gaf Riena Tienkamp, hoofd Staatsbosbeheer Noord-Holland, de aftrap voor de discussie. We zien dat het project Waterland Oost langzamerhand steeds meer is gaan leven. Onze ambities kunnen we niet alleen realiseren, dat moet je ook echt samen doen. Ze benadrukte dat de natuur voorop staat, maar dat beleving nodig is voor draagvlak en vervolgens alleen benutten waar het kan; de natuur moet het wel aan kunnen. Klimaat en CO₂-uitstoot staat steeds meer op de agenda en bieden perspectief voor andere financiering.

In de presentatie schetste Klaasjan Wardenaar van Smartland een beeld van mogelijke nieuwe natuur in weidevogelkernen. Langs de Dieën, buitendijks, en van weer een ander soort natuur dichtbij de stad, waar wellicht ook mogelijkheden zijn om watersystemen met elkaar te verbinden. Bijna het hele gebied is beschermd weidevogelgebied, daarnaast ligt het Natuur Netwerk

Nederland (NNN), versnipperd door het gebied. Het Markermeer is Natura 2000 gebied. Het hele gebied ligt in een bufferzone, dus wordt niet verstedelijkt. Vera Geelen, projectleider van Waterland Oost namens Staatsbosbeheer, gaf een overzicht van mogelijke verdienmodellen. Er zijn honderden vormen en manieren om geld voor het gebied te genereren; van fondsen, tot en met verkoop van biomassa. Voor Waterland Oost ziet zij vooral veel mogelijkheden in vasthouden van CO₂, sponsoring, particuliere investeringen en fondsen. In de discussie kwam vooral naar voren dat de zoektocht naar financiering voor inrichting en beheer niet uniek is voor Staatsbosbeheer, alle partijen zijn op zoek naar gelden en dat het een publieke opgave betreft. Toch is het zinvol om gezamenlijk te onderzoeken hoe er méér geld voor gezamenlijke ambities ook uit andere middelen naar dit gebied toe kan komen. De kracht zit in het gezamenlijk op te pakken, in het zien van de win-win situatie en het gezamenlijk belang.

Deelnemers gingen vervolgens uiteen in 3 deelgroepen en werden uitgedaagd om 'het beste verdienmodel' te ontwikkelen voor het gebied.

De eerste groep wilde heel graag weten waarvoor het geld is, en stelde voor om duidelijk te maken waarvoor je het doet: de weidevogels, maar ook om de gebiedskwaliteiten goed zichtbaar te maken. Als er windmolens geplaatst moeten worden, kunnen ze dan niet aan de dijk naast de bestaande weg richting Marken of nog liever plaatsen bij stadsrand, waar toch al hoogspanningsmasten zijn. Veel kansen worden gezien in particulieren die investeren en samenwerken met Staatsbosbeheer; bijvoorbeeld een Club van 100 voor mensen die specifiek willen investeren en hun naam willen verbinden aan het gebied. Tenslotte: leer van het ecotoerisme van natuur, vignetten, dagkaarten en andere producten in andere gebieden waar veel geld mee wordt verdiend.

Staatsbosbeheer

T 030-692611

staatsbosbeheer.nl

De tweede groep zetten in op Imagebuilding, duurzaamheid en het groene Waterland. Voorstel is om als één geheel naar buiten toe te treden. Vooral het draagvlak is heel belangrijk. Ze stellen voor het gebied als pilot te zien bij het verbeteren van het imago van geheel Laag Holland als duurzaam gebied. Verbind het gebied aan een duidelijk thema, naam en doelgroep. Eén naam en merk waar iedereen zich achter kan scharen. Zoek naar een onafhankelijk fonds en creëer een wij-gevoel, is het voorstel.

De derde groep wilde naar 30 paar broedende kemphanen toe en pleitten voor behoud van de schoonheid, de stilte en de rust, en het beleven van het gebied. Men stelde daarbij de fundamentele vraag: wat willen we nu echt? Kiezen we voor de vogels of voor mensen? En als je voor vogels kiest moet je dan überhaupt praten over benutten? Als eerste moet daar een weloverwogen keuze in worden gemaakt. In de drie gebieden water, weidevogelparadijs (nat natuurgebied, vochtig grasland) en boerenland is het geheel meer dan de som der delen. Dit zou kunnen worden vermarkt onder één sterk concept; mensen komen in Waterland om iets unieks te beleven. Rust en ruimte om jezelf weer uit te vinden met retraites en lodges, stiltedagen. En de randen als tribune gebruiken, als kijkevenement, schouwspel in broedtijd.

De inzendingen werden ter plekke beoordeeld op draagvlak, verdienvermogen in het gebied en originaliteit. De ontwikkelde ideeën werden allen heel zinvol bevonden. De prijs, een fles Beerenburg, werd uitgereikt aan Paul Overakker, lid van de

Maatschappelijke Advies Raad aan Staatsbosbeheer, vertegenwoordiger van de eerste groep.

Hoe gaan we verder?

In juni wordt het totaal aan inzichten samengevat en gebundeld in een rapportage met kaartbeelden en projectenprogramma met raming van beoogde projecten. Dan wordt inzichtelijk wat het kost om deze topnatuur te realiseren en waar kan worden samengewerkt op lopende projecten.

Het resultaat is een gemeenschappelijk “Toekomstperspectief en uitvoeringsagenda” t/m 2022 (gereed juli 2019) met een doorkijk naar de middellange termijn. Staatsbosbeheer stelt een ambitiekaart op geredeneerd vanuit weidevogels. Wat hebben de meest kritische soorten nodig en welke gebieden lenen zich voor inrichting?

In deze nieuwsbrief is een beeld geschetst van de uitkomsten van de drie werksessies. Tevens is er een digitale atlas gemaakt met de meest interessante analysekaarten.

Vragen of opmerkingen?

Heb je vragen of opmerkingen, neem contact op met Staatsbosbeheer: Vera Geelen, [redacted]

[redacted]
Zie ook: www.boswachtersblog.nl/noord-holland/

Het zit in onze natuur

Staatsbosbeheer beheert het groene erfgoed van Nederland; 265.000 ha natuur die we beschermen, die je kunt beleven en die we samen met en voor anderen duurzaam benutten.